

Rzeczpospolita
Polska

„Punkty wzmocnienia zrównoważenia w systemach produkcji żywności zrównoważonej i ekologicznej” (FOODLEVERS), Nr Umowy: SF-CO_FOODLEVERS_5_2021

Projekt finansowany przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju w ramach konkursu: ERA-NET SUSFOOD2 and CORE Organic Cofunds Joint Call 2019: “Towards sustainable and organic food systems”

Kierownik projektu: dr Robert Borek

Przystawienie się na rozwój zrównoważony jest skomplikowanym procesem, który koncentruje się zwykle na widocznych elementach systemu, ale nietrwałych i mało skutecznych w rozwiązywaniu problemów. Najlepiej podjąć działania w tych aspektach zrównoważenia, które w najbardziej efektywny sposób prowadzą do zmiany całości (mała zmiana w punkcie to duża zmiana w systemie) – są to tak zwane Punkty Wzmocnienia (ang. *leverage points*).

Głównym celem projektu Foodlevers była ocena zrównoważenia i efektywności różnych systemów produkcji żywności ekologicznej. Cel ten był realizowany przez cele cząstkowe (szczegółowe), dotyczące składowych oceny zrównoważenia. Należały do nich:

- identyfikacja studiów przypadku oraz charakterystyka gospodarstw innowacyjnych i gospodarstw głównego nurtu (zadanie 1);
- ocena środowiskowa, ekonomiczna i społeczna systemu produkcji ekologicznej (świadczona ekosystemowa, zrównoważenie gospodarstwa, ślad środowiskowy produkcji, ocena wartości łańcuchów dostaw, ocena konsumentów) (zadanie 2);
- opracowanie scenariuszy dla produkcji ekologicznej (ocena powiązań pomiędzy podmiotami sektora, ocena scenariuszy rozwoju zrównoważonego) (zadanie 3).

W projekcie porównano innowacyjne gospodarstwa ekologiczne z gospodarstwami rolnictwa ekologicznego głównego nurtu. Wykorzystując dane europejskiej bazy FADN (Farm Accountancy Data Network), scharakteryzowano strukturę i nakłady w gospodarstwach ekologicznych krajów UE. Stwierdzono, że badane czynniki wpływają znacząco na wzrost kosztów produkcji i rozbieżność w poziomie rozwoju sektora ekologicznego między krajami zachodniej i wschodniej UE.

Za pomocą kalkulatora PGTool, oceniono zrównoważenie pilotażowego innowacyjnego gospodarstwa w Polsce (Beskid Niski) oraz świadczenia ekosystemowe przez nie dostarczane. Gospodarstwo cechuje się wysokim poziomem zrównoważenia. Jednak trudne, specyficzne warunki ograniczają w praktyce działalność do produkcji wołowiny. Niskie wartości wskaźników takich jak zużycie energii, kapitał społeczny, ochrona zasobów wynikają z wysokich nakładów pracy oraz braku dostępności do wykwalifikowanej siły roboczej.

W projekcie oceniono ślad środowiskowy łańcucha dostaw innowacyjnych gospodarstw i porównano z oceną, przeprowadzoną dla gospodarstw głównego nurtu. Otrzymano niejednoznaczne wyniki. Analizy pokazują, że produkty z innowacyjnych gospodarstw mają generalnie mniejszy negatywny wpływ na środowisko niż te z głównego nurtu, jeśli weźmiemy pod uwagę działania od bramy gospodarstwa do konsumenta (przetwarzanie, pakowanie, transport). Rezultaty projektu potwierdzają na konieczność dalszego rozwoju metodyki LCA, tak by mogła lepiej uchwycić specyfikę produkcji ekologicznej. Znaczenie ma też brak danych statystycznych opisujących gospodarstwa głównego nurtu. Dokonano oceny wartości łańcucha dostaw dla sieci producentów w Polsce, na podstawie ankiet z 12 uczestnikami łańcucha.

Wykazano korzyści płynące ze współpracy między gospodarstwami rolnymi a siecią konsumentów. Wskazano, że współpraca wspiera również rozwój lokalny, zmniejsza ślad środowiskowy i poprawia stan środowiska naturalnego, głównie bilans azotu oraz bioróżnorodność. W celu zwiększenia trwałości innowacyjnego łańcucha dostaw produktów ekologicznych, potrzebne są większe inwestycje w edukację wszystkich uczestników łańcucha wartości oraz zaangażowanie społeczności lokalnej.

Przeprowadzono ankietę wśród 200 konsumentów żywności ekologicznej. Zaobserwowano, że wzrost jej konsumpcji zależy w głównej mierze od ceny i dostępności. Konsumentów produktów ekologicznych, którzy są zazwyczaj krytyczni, z większym prawdopodobieństwem będą wspierać innowacyjne rozwiązania.

Wykonano analizę powiązań pomiędzy podmiotami tworzącymi sektor rolnictwa ekologicznego. Przeciętna wartość oddziaływania wszystkich podmiotów na siebie była umiarkowanie pozytywna. Najlepiej na rozwój rolnictwa ekologicznego oceniano wpływ mediów i organizacji pozarządowych, najgorzej oceniano wpływ decydentów i dostawców.

Opracowano cztery scenariusze rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce do 2050 roku oraz określono role producentów, przetwórców, dystrybutorów i konsumentów.

Na podstawie wyników, opracowano rekomendacje dla podmiotów sektora oraz szczegółowe rekomendacje dla rozwoju produkcji mięsa ekologicznego w Polsce.

Zidentyfikowano następujące punkty wzmocnienia systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce: sprawność instytucjonalna, poprawa wsparcia produkcji energii ze źródeł odnawialnych, redukcja kosztów produkcji przez oszczędność materiałów i paliw, gotowość podmiotów do współpracy, promocja rolnictwa ekologicznego, wzrost świadomości społecznej oraz poziomu wiedzy rolników i doradców.